

Sprawa C-340/20**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

24 lipca 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Cour de cassation (Francja)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

10 lipca 2020 r.

Strona wnosząca kasację:

Bank Sepah

Druga strona postępowania kasacyjnego:

Overseas Financial Limited

Oaktree Finance Limited

I. Przedmiot i okoliczności faktyczne sporu

- 1 Zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych nr 1737 (2006) z dnia 23 grudnia 2006 r. we wspólnym stanowisku Rady 2007/140/WPZiB z dnia 27 lutego 2007 r. przewidziano pewne środki ograniczające wobec Iranu, w tym zamrożenie funduszy i zasobów gospodarczych osób i podmiotów, które biorą udział w działaniach Iranu związanych ze wzbogacaniem i ponownym przetwarzaniem uranu, ciężką wodą lub rozwojem systemów przenoszenia broni jądrowej, są bezpośrednio z nimi związane lub je wspierają. Środki te zostały wprowadzone w życie w Unii rozporządzeniem Rady (WE) nr 423/2007 z dnia 19 kwietnia 2007 r. [Or. 4]
- 2 Rezolucją 1747 (2007) z dnia 24 marca 2007 r. Rada Bezpieczeństwa zidentyfikowała spółkę Bank Sepah jako jeden z „podmiotów zaangażowanych w program jądrowy lub program pocisków balistycznych” Iranu, do których ma zastosowanie środek w postaci zamrożenia aktywów. Rezolucja ta została

transponowana do prawa Unii rozporządzeniem Komisji (WE) nr 441/2007 z dnia 20 kwietnia 2007 r. zmieniającym rozporządzenie Rady (WE) nr 423/2007, które weszło w życie w dniu 21 kwietnia 2007 r.

- 3 Wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2007 r., który stał się prawomocny, cour d’appel de Paris (sąd apelacyjny w Paryżu) zasądził od Banku Sepah na rzecz spółki Overseas Financial Limited (zwanej dalej „Overseas Financial”) zapłatę równowartości w EUR kwoty 2 500 000 USD, a na rzecz spółki Oaktree Finance Limited (zwanej dalej „Overseas Finance”) zapłatę równowartości w EUR kwoty 1 500 000 USD, powiększonej o odsetki ustawowe od dnia wydania wyroku.
- 4 W dniu 17 stycznia 2016 r. Rada Bezpieczeństwa wykreśliła Bank Sepah z wykazu osób i podmiotów objętych środkami ograniczającymi wobec Iranu. Decyzja ta została transponowana do prawa Unii rozporządzeniem wykonawczym Rady (UE) 2016/74 z dnia 22 stycznia 2016 r., które weszło w życie w dniu 23 stycznia 2016 r.
- 5 W dniu 17 maja 2016 r. Overseas Financial i Oaktree Finance uzyskały nakazy zapłaty przeciwko Bank Sepah umożliwiające przeprowadzenie zajęcia egzekucyjnego ruchomości.
- 6 W dniu 5 lipca 2016 r. dokonały w Société générale zajęcia wierzytelności oraz zajęcia udziałów, akcji i papierów wartościowych należących do Banku Sepah.
- 7 W dniach 13 czerwca i 15 lipca 2016 r. Bank Sepah pozwał Overseas Financial i Oaktree Finance do sądu prowadzącego postępowanie egzekucyjne w celu zaskarżenia tych środków egzekucyjnych.
- 8 Orzeczenie sądu egzekucyjnego było przedmiotem odwołania do cour d’appel de Paris (sądu apelacyjnego w Paryżu), które rozstrzygnął on wyrokiem z dnia 8 marca 2018 r.
- 9 Bank Sepah z jednej strony oraz Overseas Financial i Oaktree Finance z drugiej strony wniosły od tego wyroku skargi kasacyjne. Skargi te, noszące odpowiednio sygnatury B 18–18542 i G 18–21.814, zostały połączone ze względu na istniejące między nimi powiązanie.

II. Rozpatrywane przepisy

Rozporządzenie Rady (WE) nr 423/2007 z dnia 19 kwietnia 2007 r. dotyczące środków ograniczających wobec Iranu

- 10 Artykuł 1 lit. h) i j) rozporządzenia nr 423/2007 stanowi:

„Tylko do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

[...]

h) »zamrożenie funduszy« oznacza uniemożliwianie wszelkich ruchów, przenoszenia, zmian, wykorzystania, udostępniania funduszy lub dokonywania transakcji w jakikolwiek sposób, który powodowałby zmianę ich wielkości, wartości, lokalizacji, własności, posiadania, charakteru, przeznaczenia lub inną zmianę, która umożliwiłaby korzystanie z funduszy, w tym również zarządzanie portfelem;

[...]

j) »zamrożenie zasobów gospodarczych« oznacza uniemożliwienie wykorzystania zasobów gospodarczych do uzyskiwania funduszy, towarów lub usług w jakikolwiek sposób, między innymi poprzez sprzedaż, wynajem lub zastaw; [...]"

11 Artykuł 7 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„1. Zamraża się wszystkie fundusze i zasoby gospodarcze należące do osób, podmiotów lub organów wymienionych w załączniku IV, pozostające w ich posiadaniu lub pod ich kontrolą. W załączniku IV wymieniono osoby, podmioty i organy wskazane przez RB ONZ lub Komitet ds. Sankcji zgodnie z pkt 12 rezolucji RB ONZ nr 1737 (2006). [...]"

Rozporządzenie Rady (UE) nr 961/2010 z dnia 25 października 2010 r. w sprawie środków ograniczających wobec Iranu i uchylające rozporządzenie (WE) nr 423/2007

12 Artykuł 1 lit. h) i i) rozporządzenia nr 961/2010 stanowi:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

[...]

h) »zamrożenie zasobów gospodarczych« oznacza uniemożliwienie wykorzystania zasobów gospodarczych do uzyskiwania środków finansowych, towarów lub usług w jakikolwiek sposób, między innymi poprzez ich sprzedaż, wynajem lub obciążenie hipoteką;

i) »zamrożenie środków finansowych« oznacza zapobieganie wszelkim ruchom tych środków, ich przenoszeniu, zmianom, wykorzystaniu, udostępnianiu lub dokonywaniu nimi transakcji w jakikolwiek sposób, który powodowałby jakąkolwiek zmianę ich wielkości, wartości, lokalizacji, własności, posiadania, charakteru, przeznaczenia lub inną zmianę, która umożliwiłaby korzystanie z nich, w tym zarządzanie portfelem; [...]"

13 Artykuł 16 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„1. Zamraża się wszystkie środki finansowe i zasoby gospodarcze należące do osób, podmiotów i organów wyszczególnionych w załączniku VII, jak

również wszystkie środki finansowe i zasoby gospodarcze będące w posiadaniu lub pod kontrolą tych osób, podmiotów i organów. W załączniku VII wymieniono osoby, podmioty i organy wskazane przez Radę Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych lub przez Komitet Sankcji zgodnie z pkt 12 rezolucji RB ONZ nr 1737 (2006), pkt 7 rezolucji RB ONZ nr 1803 (2008) lub pkt 11, 12 lub 19 rezolucji RB ONZ nr 1929 (2010). [...]”

Rozporządzenie Rady (UE) nr 267/2012 z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie środków ograniczających wobec Iranu i uchylające rozporządzenie (UE) nr 961/2010

14 Artykuł 1 lit. j) i k) rozporządzenia nr 267/2012 stanowi:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

[...]

j) »zamrożenie zasobów gospodarczych« oznacza uniemożliwienie wykorzystania zasobów gospodarczych do uzyskiwania środków finansowych, towarów lub usług w jakikolwiek sposób, między innymi poprzez ich sprzedaż, wynajem lub obciążenie hipoteką;

k) „zamrożenie środków finansowych” oznacza zapobieganie wszelkim ruchom tych środków, ich przekazywaniu, zmianom, wykorzystaniu, udostępnianiu lub dokonywaniu nimi transakcji w jakikolwiek sposób, który powodowałby jakąkolwiek zmianę ich wielkości, wartości, lokalizacji, własności, posiadania, charakteru, przeznaczenia lub inną zmianę, która umożliwiłaby korzystanie z nich, w tym zarządzanie portfelem; [...]”

15 Artykuł 23 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„1. Zamraża się wszystkie środki finansowe i zasoby gospodarcze należące do, będące własnością, pozostające w posiadaniu lub pod kontrolą osób, podmiotów i organów wymienionych w załączniku VIII. Załącznik VIII obejmuje osoby, podmioty i organy wskazane przez Radę Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych lub przez Komitet Sankcji zgodnie z pkt 12 rezolucji RB ONZ nr 1737 (2006), pkt 7 rezolucji RB ONZ nr 1803 (2008) lub pkt 11, 12 lub 19 rezolucji RB ONZ nr 1929 (2010). [...]”

III. Zarzuty podniesione przez Bank Sepah na poparcie skargi nr B 18–18542

16 W zaskarżonym wyroku, między innymi, oddalono żądania Banku Sepah zmierzające do uzyskania, po pierwsze, zawieszenia naliczania odsetek z powodu wystąpienia przypadku siły wyższej, a po drugie, zwolnienia z podwyższenia stopy ustawowej przewidzianego w art. L. 313–3 code monétaire et financier

(kodeksu monetarnego i finansowego) w przypadku zasądzenia świadczenia pieniężnej wyrokiem sądu.

- 17 Na poparcie odwołania Bank Sepah podnosi zarzut pierwszy oparty na okoliczności, że zamrożenie jego aktywów stanowiło, w świetle prawa francuskiego, przypadek siły wyższej, który uniemożliwił mu wykonanie obowiązku zapłaty, a Overseas Financial i Oaktree Finance otrzymywanie od niego jakichkolwiek płatności.
- 18 Bank Sepah podnosi również posiłkowo zarzut drugi, oparty na naruszeniu art. L. 313–3 code monétaire et financier (kodeksu monetarnego i finansowego).

IV. Jedyny zarzut podniesiony przez Overseas Financial i Oaktree Finance na poparcie skargi nr G 18–21.814

- 19 W zaskarżonym wyroku orzeczono w szczególności, że odsetki żądane przez Overseas Financial i Oaktree Finance w odniesieniu do okresu przed dniem 17 maja 2011 r. uległy przedawnieniu z tego względu, że spółki te nie mogły powołać się na żadną przyczynę przerwania biegu przedawnienia, a same też nie dokonały żadnej czynności przerywającej bieg przedawnienia, chociaż miały taką możliwość, ponieważ „[n]ic [im nie] zakazywało zastosowania środków egzekucyjnych, chociażby zabezpieczających, wobec niedostępnych aktywów lub wierzytelności, zważywszy, że ich niedostępność jedynie zawieszalaby skutek materialny zajęcia wierzytelności w postaci wstąpienia wierzyciela w prawa i obowiązki dłużnika”.
- 20 Na poparcie odwołania Overseas Financial i Oaktree Finance podnoszą jeden zarzut, oparty między innymi na naruszeniu przepisów art. 1 i 7 rozporządzenia nr 423/2007, powtórzonych w art. 1 i 17 rozporządzenia nr 961/2010.
- 21 Overseas Financial i Oaktree Finance podnoszą, że przedawnienie nie biegnie przeciwko wierzycielowi, który nie jest w stanie podjąć działań w związku z przeszkodą wynikającą z prawa i że ustawa o zastosowaniu środka w postaci zamrożenia środków finansowych uniemożliwia wierzycielowi osoby, której dotyczy taki środek, wszczęcie jakichkolwiek środków egzekucyjnych dotyczących zamrożonych środków finansowych, w tym tytułem zabezpieczenia. Ich zdaniem, każdy środek zabezpieczający stanowi zmianę środków finansowych skutkującą modyfikacją ich przeznaczenia. O istnieniu tej przeszkody wynikającej z ustawy świadczy ponadto odmowa przez ministra gospodarki udzielenia im zezwolenia na uwolnienie środków finansowych należących do Banku Sepah, wymaganego przez art. 8 rozporządzenia nr 423/2007, a następnie przez art. 17 rozporządzenia nr 961/2010.

V. Ocena Cour de cassation

W przedmiocie pierwszego zarzutu podniesionego przez Bank Sepah na poparcie skargi nr B 18–18.542, dotyczącego wystąpienia siły wyższej

- 22 Cour de cassation (sąd kasacyjny) przypomina, że zamrożenie aktywów osoby lub podmiotu objętego tym środkiem z powodu swojej działalności nie stanowi przypadku siły wyższej dla podmiotu objętego zamrożeniem ze względu na brak charakteru zewnętrznego.
- 23 Cour de cassation orzekł, że podnoszony przez Bank Sepah brak możliwości wykonania ciężącego na nim obowiązku zapłaty nie wynika z okoliczności niezależnych od jego działalności, i w konsekwencji oddalił pierwszy zarzut podniesiony przez Bank Sepah.

W przedmiocie jedyne zarzutu podniesionego przez Overseas Financial i Oaktree Finance na poparcie skargi nr G 18–21.814*

- 24 Cour de cassation uważa, że rozstrzygnięcie sporu zależy od tego, czy Overseas Financial i Oaktree Finance mogły przerwać bieg terminu przedawnienia poprzez zastosowanie środka zabezpieczającego lub egzekucyjnego do zamrożonych aktywów Banku Sepah.
- 25 Cour de cassation wskazuje, po pierwsze, że rozporządzenia nr 423/2007, 961/2010 i 267/2012 nie zawierają żadnego przepisu, który wyraźnie zakazywałby wierzycielowi zastosowania środka zabezpieczającego lub egzekucyjnego do zamrożonych składników majątku swojego dłużnika.
- 26 Po drugie, zamrożenie środków finansowych zostało w nich zdefiniowane jako „zapobieganie wszelkim ruchom tych środków, ich przekazywaniu, zmianom, wykorzystaniu, udostępnianiu lub dokonywaniu nimi transakcji w jakikolwiek sposób, który powodowałby jakąkolwiek zmianę ich wielkości, wartości, lokalizacji, własności, posiadania, charakteru, przeznaczenia lub inną zmianę, która umożliwiłaby korzystanie z nich, w tym zarządzanie portfelem”, a zamrożenie zasobów gospodarczych jak „uniemożliwienie wykorzystania zasobów gospodarczych do uzyskiwania środków finansowych, towarów lub usług w jakikolwiek sposób, między innymi poprzez ich sprzedaż, wynajem lub obciążenie hipoteką”.
- 27 W świetle tych definicji Cour de cassation uważa, że w odniesieniu do zamrożonych środków finansowych zakazano, jak się wydaje, wyłącznie „wszelkich ruchów tych środków, przenoszenia, zmian, wykorzystania, udostępniania lub dokonywania transakcji w jakikolwiek sposób, który powodowałby zmianę ich wielkości, wartości, lokalizacji, własności, posiadania, charakteru, przeznaczenia lub inną zmianę, która umożliwiłaby korzystanie z nich, w tym również zarządzanie portfelem”, a w przypadku zasobów gospodarczych zakazane jest „wykorzystanie zasobów gospodarczych do uzyskiwania środków

finansowych, towarów lub usług w jakikolwiek sposób, między innymi poprzez ich sprzedaż, wynajem lub *obciążenie hipoteką*”.

- 28 Cour de cassation uważa, że nie można zatem wykluczyć, iż do zamrożonych aktywów można zastosować środki, które nie są objęte żadnym z tych zakazów.
- 29 Ponadto Cour de cassation jest zdania, że środki, których skutkiem jest wyjście składników majątkowych z majątku dłużnika (skutek w postaci wstąpienia wierzyciela w prawa i obowiązki dłużnika), mogą być prawdopodobnie zastosowane do zamrożonych aktywów wyłącznie za uprzednim zezwoleniem właściwego organu krajowego i wyłącznie w przypadkach, o których mowa w art. 8–10 rozporządzenia nr 423/2007, art. 17–19 rozporządzenia nr 961/2010, czy następnie w art. 24–28 rozporządzenia nr 267/2012.
- 30 Powstaje zatem pytanie, czy środki, które nie mają takiego skutku w postaci wstąpienia wierzyciela w prawa i obowiązki dłużnika, mogą być wykonywane w odniesieniu do zamrożonych aktywów bez uprzedniego zezwolenia. Środki te to zabezpieczenia sądowe i zajęcia zabezpieczające, które mają charakter środków zabezpieczających.
- 31 Zabezpieczenie sądowe, niezależnie od tego, czy zostało ustanowione na nieruchomości (hipoteka), czy na aktywach obrotowych lub na udziałach, akcjach i papierach wartościowych (zastaw), jest pozbawione skutku w postaci wstąpienia wierzyciela w prawa i obowiązki dłużnika. Jego jedynym skutkiem jest to, że w przypadku zbycia składników majątkowych i praw, na których zostało ustanowione, wierzytelność podmiotu, który ustanowił zabezpieczenie, powinna zostać zaspokojona z ceny zbycia w pierwszej kolejności.
- 32 Zajęcie zabezpieczające może dotyczyć, między innymi, wierzytelności pieniężnych lub akcji, udziałów i papierów wartościowych i pozbawione jest skutku w postaci wstąpienia wierzyciela w prawa i obowiązki dłużnika. Zajęte składniki majątkowe, wierzytelności i prawa pozostają w majątku dłużnika.
- 33 Zgodnie z art. L. 523–1 kodeksu cywilnego postępowania egzekucyjnego zajęcie zabezpieczające wierzytelności wywołuje skutek równoważny złożeniu do depozytu w rozumieniu art. 2350 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym „złożenie lub zdeponowanie kwot, instrumentów zbywalnych lub papierów wartościowych, zarządzone przez sąd jako gwarancja lub zabezpieczenie, powoduje szczególnie przyporządkowanie i prawo pierwszeństwa w rozumieniu art. 2333”. Artykuł 2333 tego kodeksu uściśla, że „[z]astrzeżenie pierwszeństwa jest umową, na mocy której dający zabezpieczenie przyznaje wierzycielowi prawo do otrzymania zapłaty z zachowaniem pierwszeństwa przed pozostałymi wierzycielami z określonej rzeczy ruchomej lub z całego majątku ruchomego, obecnego lub przyszłego”.
- 34 Cour de cassation zastanawia się, czy pomimo braku skutku w postaci wstąpienia wierzyciela w prawa i obowiązki dłużnika takie środki powodują zmianę

„przeznaczenia” środków finansowych będących ich przedmiotem w znaczeniu nadanym temu terminowi w definicji zamrożenia środków finansowych.

- 35 Uważa on bowiem, że możliwe jest interpretowanie art. 1 lit. h) rozporządzenia nr 423/2007, art. 1 lit. i) rozporządzenia nr 961/2010 oraz art. 1 lit. k) rozporządzenia nr 267/2012 w ten sposób, że prawo do otrzymania zapłaty w pierwszej kolejności z ceny zbycia akcji, udziałów lub papierów wartościowych, takie jak wynikające ze szczególnego przyporządkowania wierzytelności i prawa pierwszeństwa na nich, zmienia przeznaczenie tych środków finansowych.
- 36 Sąd ten zastanawia się bardziej ogólnie, czy zabezpieczenia sądowe i zajęcia zabezpieczające, pomimo braku skutku w postaci wstąpienia wierzyciela w prawa i obowiązki dłużnika, mogłyby umożliwić „wykorzystanie” środków finansowych będących ich przedmiotem w znaczeniu nadanym temu terminowi w definicji zamrożenia funduszy oraz „wykorzystanie” zasobów gospodarczych, które są przedmiotem tych zabezpieczeń, „do uzyskiwania środków finansowych, towarów lub usług w jakikolwiek sposób” w rozumieniu nadanym tym wyrażeniom w definicji zamrożenia zasobów gospodarczych.
- 37 Środki polegające na zabezpieczeniu lub zajęciu zapewniają podmiotowi, który je stosuje, uzyskanie zapłaty w pierwszej kolejności z mienia, praw i wierzytelności zajętych tytułem zabezpieczenia po zakończeniu zamrożenia. Możliwe jest zatem stwierdzenie, że środki te mogą zachęcać podmiot gospodarczy do zawierania umów z osobą lub podmiotem, którego aktywa podlegają zamrożeniu, co byłoby równoznaczne z wykorzystaniem przez ów podmiot wartości ekonomicznej jego aktywów zakwalifikowanych jako środki finansowe, lub z uzyskiwaniem środków finansowych, towarów lub usług dzięki wartości gospodarczej jego aktywów zakwalifikowanych jako zasoby gospodarcze.
- 38 Cour de cassation zauważa, że wydaje się, iż takie ryzyko w niniejszej sprawie nie istnieje, ponieważ Overseas Financial i Oaktree Finance dążą do odzyskania wierzytelności powstałej w wyniku orzeczenia sądowego wydanego po zamrożeniu aktywów Banku Sepah, opartej na podstawie niezwiązanej z irańskimi programami jądrowym lub pocisków balistycznych i zaistniałej przed wprowadzeniem zamrożenia.
- 39 Powstaje zatem pytanie, czy możliwość zastosowania, bez uprzedniego zezwolenia, środka dotyczącego zamrożonych aktywów należy oceniać według kategorii czynności, bez względu na specyfikę danej sprawy, czy też, przeciwnie, możliwe jest wzięcie pod uwagę szczególnych okoliczności.
- 40 Cour de cassation uważa, że odpowiedź na te pytania nie jest oczywista, ponieważ rozporządzenia Unii nie zawierają żadnego wyraźnego przepisu w tym względzie, przy czym ani Sąd Unii Europejskiej, ani Trybunał Sprawiedliwości nie miały okazji wypowiedzenia się na ten temat.

- 41 W konsekwencji sąd ten postanowił zawiesić postępowanie w przedmiocie zarzutu drugiego skargi nr B 18–18.542 oraz w przedmiocie jedynego zarzutu skargi nr G 18–21.814 oraz zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE.

VI. Pytania prejudycjalne

- 42 Cour de cassation zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- 1) Czy art. 1 lit. h) i j) oraz art. 7 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 423/2007, art. 1 lit. i) i h) oraz art. 16 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 961/2010, a także art. 1 lit. k) i j) oraz art. 23 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 267/2012 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie zastosowaniu wobec zamrożonych aktywów, bez uprzedniego uzyskania zezwolenia właściwego organu krajowego, środka, który nie wywołuje skutku w postaci wstąpienia wierzyciela w prawa i obowiązki dłużnika, takim jak zabezpieczenie sądowe lub zajęcie zabezpieczające, przewidziane we francuskim kodeksie cywilnego postępowania egzekucyjnego?
 - 2) Czy dla udzielenia odpowiedzi na pytanie pierwsze ma znaczenie okoliczność, że podstawa wierzytelności podlegającej odzyskaniu od osoby lub podmiotu, którego aktywa zostały zamrożone, nie jest związana z irańskimi programami jądrowym i pocisków balistycznych, a zaistniała przed przyjęciem rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych nr 1737 (2006) z dnia 23 grudnia 2006 r.?"